

УДК 658.114

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ**О.М. Боженко, О.Я. Онещак**

Розвиток підприємництва й активізація малого бізнесу є важливим елементом ринкової економіки, який сприяє вирішенню питань структурної перебудови економіки, забезпечення ринку товарами та послугами, послаблення монополізму і розвитку конкуренції, створення додаткових робочих місць.

Важливою умовою функціонування малих підприємств є всебічна система державної підтримки їх, удосконалення механізму оподаткування, фінансово-кредитної політики. Потребують розв'язання проблеми технічного оснащення малих підприємств.

Развитие предпринимательства и активизация малого бизнеса являются важным элементом рыночной экономики, способствующим решению задач структурной перестройки экономики, обеспечения рынка товарами и услугами, ослабления монополизма и развития конкуренции, создания дополнительных рабочих мест.

Важным условием функционирования малых предприятий является всесторонняя система государственной поддержки их, совершенствование механизма налогообложения, финансово-кредитной политики. Требуют своего решения проблемы технического оснащения малых предприятий.

Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішим компонентом ринкової економіки є існування та взаємодія багатьох великих, середніх і малих

підприємств, їх оптимальне співвідношення. Найбільш динамічний елемент структури народного господарства — мале підприємництво.

Малий бізнес становить основу дрібного виробництва, здійснює швидку окупність затрат, забезпечує широку свободу ринкового вибору, визначає темпи економічного розвитку. Особливе значення малого бізнесу виявляється в перехідний період до ринкової економіки. Про роль і можливість малого бізнесу свідчить досвід промислово розвинутих країн, в економіці яких йому за деякими показниками належить значне, а інколи й провідне місце. На малий бізнес у цих країнах припадає до 90—95% усіх підприємств і до 40—60% виробництва валового національного продукту [2, с.4].

В Україні на початку 1997 р. в Україні функціонувало 93 тисячі малих підприємств (МП), де нараховувалось 8% загальної чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві (у розвинутих країнах — не менше 50%). Обсяги продукції, виробленої малими підприємствами, становлять 2,3% від загального обсягу продукції [3, с.32]. При абсолютному зростанні кількості МП останнім часом сповільнюються темпи їх створення. Це пов'язано з недовисконалістю та неузгодженістю законодавчих актів і оподаткуванням, недостатністю початкового капіталу та власних обігових коштів і труднощами з одержанням банківських кредитів, з нестачею кваліфікованих кадрів й адміністративними бар'єрами, з обмеженням доступом до матеріально-технічних ресурсів, а також відсутністю державної фінансової підтримки. До цього можна додати й економічну депресію, інфляцію та відсутність донедавна твердої національної грошової одиниці. В діяльності МП переважає роздрібна торгівля.

Малий бізнес у видавничо-поліграфічному комплексі, як і в будь-якій іншій галузі народного господарства, на шляху свого становлення зіткнувся з рядом проблем. Недостатня кількість невеликих за розміром технічно обладнаних ефективних підприємств, надмірна конкуренція, централізація виробництва не дають змоги повністю використовувати переваги малих підприємств, основною серед яких є здатність швидко реагувати на зміну запитів замовника. Розвиток малих підприємств сприятиме ліквідації дефіциту друкованої продукції в окремих районах, зменшенню транспортно-заготівельних витрат та інших витрат, пов'язаних з віддаленістю поліграфічних підприємств від замовників.

На підставі аналізу економічних показників роботи друкарень, підпорядкованих Львівському обласному комітетові інформації, виявлено, що вони випускають книжкову, бланкову, газетну й образотворчу продукцію, таблички на металі. Показник обсягу продукції в порівняльних цінах (див. таблицю) дає змогу досить об'єктивно судити про випуск продукції, оскільки на нього не впливають макроекономічні фактори (інфляція, збільшення цін на сировину, матеріали й електроенергію). Для більш точної характеристики роботи і можливості порівняння показників роботи друкарні поділені на чотири групи за обсягом продукції в діючих цінах, що є критерієм оцінки тенденцій їх розвитку та шляхів адаптації до вимог ринку. До першої групи входять друкарні з обсягом продукції до 70 тис. грн., до другої — від 71 до 100 тис.грн., до третьої — від 101 до 150 тис.грн., до четвертої — більше ніж 150 тис.грн.

Як бачимо, найвищий темп росту обсягу продукції в Сколівській районній друкарні (+39,2%). Найнегативніша динаміка цього показника у Старосамбірській (зниження на 77,3%) і Жидачівській (зниження на 70,0%) районних друкарнях. Помітна і загальна тенденція зниження цього показника. Найбільший спад обсягу продукції в порівняльних цінах у 1997 р. відносно 1996 р. (на 42,1%) виявлено в друкарнях другої групи. Друкарні першої групи характеризуються більш позитивною динамікою даного показника (зниження на 14,2%). У друкарнях третьої і четвертої груп зменшення показника відбулося, відповідно, на 16,7 і 17,0%.

Важливим показником для характеристики виробничої діяльності малих підприємств є обсяг випуску продукції в натуральному виразі. Більшість досліджуваних друкарень не займається випуском книжкової продукції. Відсутність сучасного обладнання і прогресивної технології не дозволяє виготовляти друкарням книжково-журнальну продукцію. Лише невелика кількість їх випускає образотворчу продукцію. Але разом з тим спостерігається загальна тенденція до зниження обсягу образотворчої продукції по всіх друкарнях, що випускають її.

Випускають бланкову продукцію усі досліджувані друкарні. По всіх групах їх маємо загальне зниження показника обсягу випуску цієї продукції в 1997 р. відносно 1996 р. Газети, як і бланкову продукцію, випускають також майже усі ці друкарні (у 1997 р. деякі з них припинили випуск газет). Слід відзначити, що у всіх друкарнях (крім Перемишлянської районної і Львівської обласної книжкової) виявлена негативна динаміка цього показника. При аналізі роботи друкарень встановлено, що майже всі вони недостатньо технічно оснащені. Більшість устаткування застаріла, відпрацювала понад 15 років. Позитивним у роботі друкарень є те, що майже всі вони поступово переходять на комп'ютерний набір.

Обсяг продукції у порівняльних цінах (тис. грн.) за станом на 1 січня 1997 року

Друкарні	Роки		Абсолютне відхилення від 1996 р. (+,-)	У процентах до 1996 р.
	1996	1997		
I група				
Сколівська районна	19,9	27,7	7,8	139,2
Турківська районна	44,4	36,3	-8,1	81,8
Мостиська районна	44,9	46,9	2,0	104,5
Городоцька районна	51,8	38,5	-13,3	74,3
Буська районна	81,3	64,2	-17,1	79,0
Червоноградська міська	141,0	115,3	-25,7	81,8
Всього по I групі	383,3	328,9	-54,4	85,8
II група				
Кам'янсько-Бузька районна	191,5	73,6	-117,9	38,4
Яворівська районна	59,2	54,9	-4,3	92,7
Радехівська районна	57,5	79,0	21,5	137,4
Сокальська районна	125,7	95,5	-30,2	76,0
Старосамбірська районна	278,6	63,3	-215,3	22,7
Бродівська районна	108,1	108,5	0,4	100,4
Всього по II групі	820,6	474,8	-345,8	57,9
III група				
Перемишлянська районна	221,2	269,8	48,6	122,0
Самбірська міська	169,8	80,6	-89,2	47,5
Золочівська районна	213,9	174,2	-39,7	81,4
Миколаївська районна	135,4	123,6	-11,8	91,3
Бориславська міська	208,1	141,8	-66,3	68,1
Всього по III групі	948,4	790	-158,4	83,3
IV група				
Жидачівська районна	373,7	111,5	-262,2	30,0
Пустомитівська районна	160,3	217,3	57,0	135,6
Стрийська міська	292,2	195,4	-96,8	66,9
Дрогобицька міська	325,5	316,2	-9,3	97,1
Львівська обласна книжкова	727,1	719,0	-8,1	98,9
Всього по IV групі	1878,8	1559,4	-319,4	83,0

Середній показник витрат на 1 грн. товарної продукції по групах досліджуваних друкарень коливається від 84,21 до 91,82 коп. Найнижчий цей показник у Жидачівській (58,49 коп.) і Бродівській (66,43 коп.) районних друкарнях, найвищий у Червоноградській міській (99,7 коп.) і Львівській обласній книжковій (98,26 коп.) друкарнях.

Головними причинами гальмування розвитку малого бізнесу в Україні є:

відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва;

загальна макроекономічна нестабільність (економічна депресія, інфляційні процеси, відсутність донедавна твердої національної грошової одиниці);

низькі темпи та перекоси у реформуванні власності (мала приватизація не стала матеріальною основою малого підприємництва);

відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу, як і підприємництва в цілому;

оподаткування, що примусило багатьох суб'єктів господарювання йти в тіньову економіку або припинити своє існування;

обмеженість або повна відсутність кредитних ресурсів (багато малих підприємств не розпочали свою діяльність через брак достатньої суми стартового капіталу).

Перед вітчизняними МП після проблеми фінансування стоїть проблема доступу до приміщень та устаткування, дефіциту інформації та нестачі кваліфікованого персоналу. Існує проблема і з реалізацією продукції та з доступом до сировини і матеріалів. Останнє не потребує

пояснення, бо в Україні ще не створений механізм вільної ринкової реалізації сировини. Проблема реалізації продукції має два аспекти — внутрішній і зовнішній. Реалізувати продукцію на внутрішньому ринку України важко не тому, що вона не потрібна: попит є, але у споживачів немає обігових коштів для розрахунків.

Ефективне функціонування малих підприємств залежить не тільки від удосконалення механізму оподаткування, фінансово-кредитної політики, захисту їх з боку держави, а й від вирішення ряду питань на самих підприємствах.

1. Абрамов В., Радомисельський М. Підприємства, малий бізнес і ринкова конкуренція // Економіка України. 1995. №11.
2. Варналій З. Малий бізнес України: проблеми створення та перспективи розвитку // Урядовий кур'єр, 27 квітня 1995 р.
3. Дзісь Г. Малий бізнес як феномен ринкової економіки // Економіка України. 1998. №1.
4. Жук О. Малий бізнес у світі та в Україні // Економіка України. 1995. №7.
5. Холод З., Сухолитка Н. Малий бізнес у ВПК // Палітра друку. 1995. № 4.